

Kırk yıldır baterisinin başından ayrılmayan Erol Pekcan

# 'Caz 60'lı yıllarda katledildi'

Türkiye'ye 1926-27 yıllarında giren caz müziğinin, 1950'lerin sonuna kadar en iyi dönemlerini yaşadığını belirten Erol Pekcan, 60'lı yıllarda ise cazın, 'aranjman' müziği tarafından katledildiğini söylüyor.

Nuri Dikeç

Seksenli yılların başında, Filarmoni Derneği'nin İstanbul'da düzenlediği ilk bağımsız caz festivali, hiç de umulan ilgiyi görmemişti. Oysa iki yıl sonra, BİLSAK tarafından gerçekleştirilen caz festivali, binlerce cazseveri bir araya toplayabilmişti. Caza karşı o günlerde yeniden ve kısa sürede yeşermiş olan bu ilgi, bugüne dek de artarak sürdü. Uluslararası İstanbul Festivali'nin her yıl biraz daha geliştirilen "Caz Bölümü", bu ilginin bir başka örneği. Bu yıl da Uluslararası İstanbul Festivali'nin "Caz Bölümü", bir olay sayılacak kadar önemli isimler içeriyor. Biz de bu hafta, baterisinin başında, yıllarını caza vermiş bir müzisyenle, Erol Pekcan'la karşı karşıyayız ve tabii ki konumuz caz, Türkiye'de caz... Erol Pekcan'a cazın ülkemizdeki ilk yıllarını soruyoruz.

■ Caz Türkiye'de, 1926-27 yıllarında, azınlıkların başlattığı bir müzik türü. Bu başlangıçta en 'flaş' isim, Arto Haçaduryan. O yıllardan günümüze gelebilmiş isimler ise, Hrant Lusikyan ve Haris Akıncı, Şadan Çaycıgil, Nejat Alpün. 1930'lu yılların sonlarına doğru caz, artık Türkiye'ye yerleşmeye başlamıştı. İstanbul'daki Kadıköy Halkevi, bu gelişmenin odağı olmuştu. Bu dönem, cazda "Bebop" tarzının ülkemize yansıdığı yıllardı. Fazıl Abrak, Mehmet Akter ve Erdem Buri, o devre adını koyanlardı. Halkevi'nde birlikte çalarlardı.

● Peki bu çabaların kamuoyuna, basına yansımaları ne derecede idi?

■ İlgi, azımsanmayacak kadar önemli idi. Örneğin, Cüneyt Sermet ve İlhan Mimaroglu gibi iki önemli caz eleştirmenini ortaya çıkartan bir ortam yaratılmıştı... Bu gelişme, 1950'lerde en parlak dönemini yaşadı. Türk müzisyenlerinin yanı sıra, ülkemize gelen yabancı cazcılarının da katkısı büyüktür. Örneğin, İtalyan Corradi ve Ankara'da uzun süre çalışan "Avusturya Caz Kuarteti"...

● Demek ki 50'lerde İstanbul dışına taşmıştı caz müziği...

■ Hiç kuşkusuz. Hatta Ankara'daki gelişme daha da önemliydi. Sefaretlerin, yabancı misyonların da katkısıyla Ankara'da da parlak bir dönem yaşandı. Benim de Dizzy Gillespie ile tanışmam, onunla beş gece birlikte çalmam, Ankara'da gerçekleşti... Türkiye'de cazın bu parlak devrini, İstanbul'da İsmet Sıral, Nejat Cendeli, Özdemir Erdoğan, Selçuk Sun, Süheyl Denizci ve Çatı Kulüp'te yaptığı çalışmalarla İlham Gencer; Ankara'da Muvaffak Palay, Hulki Saner, Ümit Aksu, Erdem Buri ve ben, birlikte sürdürüyorduk. Özellikle Ankara grubunun yaptığı, o yılların modası olan caz-dans müziği idi... 60'lı yıllarda ise caz katledildi.



■ İlk kez, 17 yaşında İstanbul'un Moda semtinde müziğe başlamış Erol Pekcan. İlk profesyonel bateri çalışmalarını, askerlik için gittiği Ankara'da, Hulki Saner, Muvaffak Palay ve Ümit Aksu ile birlikte gerçekleştirmiş. Ve ilk kez, 1954'te Erdoğan Çaplı Radyo Orkestrası ile Ankara radyosunda caz programlarına başlamış. İlk grubunu, Selçuk Sun ve Melih Gürel ile birlikte, 1957'de, "Erol Pekcan Caz Üçlüsü" olarak kur-

muş. Daha sonra, 1958'den bugüne dek radyo ve TV'de sürdürdüğü caz programlarının hazırlama ve sunuculuğuna başlayan Erol Pekcan, ülkemize gelen tüm yabancı caz topluluklarının da Türkiye'deki tanıtım ve sunuculuğunu üstlenmiş. Müzik yaşamındaki en önemli kilometre taşlarından biri de, 1956 yılında, Ankara'da beş gece boyunca, "Cazın yaşayan anıtı" Dizzy Gillespie ile birlikte çalışması olmuş.

● Nasıl bir katliamdı bu?..

■ O yıllarda, bir gazetenin açtığı "Altın Mikrofon" yarışmasıyla, tabiri bile yanlış olan 'aranjman' müziği ortaya çıktı. Bu olay, Türkiye'de cazın düşüşe geçişindeki ilk basamaktır. Bir diğeri, yabancı müzisyenlere Türkiye'nin kapatılması oldu. Yabancıların engellenmesi, yalnızca caz müziğine değil, müzisyenlerimize de bir darbe idi. Gerek bilgi alışverişi, gerekse de malzeme temini konusunda onların imkânlarından yararlanmamız engellenmiş oldu: Bizlerin yurtdışına çıkmaya şansı çok azdı, ülkemize gelmiş bir bateristten ben zilini satın alırken, bir başka arkadaşım da saksofonunun bir parçasını yenileme imkânı bulurdu...

● Yabancılarla yapılan bilgi alışverişinin ötesinde, Türkiye'de bir

cazcının eğitimi nasıl gerçekleşiyordu pekiyi?..

■ Cazda eğitim, Türkiye'de başlıbaşına bir sorun. Özel konservatuvarı olmadığı için, caz müzisyeni yetiştirilmedi Türkiye'de; yetişenler, kendi olanaklarıyla kendilerini geliştirdiler. Nedeni bilinmez. Devlet Konservatuvarı'na bakarsanız, klasik müzik dışında, hemen her müzik türü, yok sayılmaktadır. Her ne kadar doğrudan doğruya caz müzisyeni yetiştirmiyorsa da bugün ciddi anlamda müzik eğitimi çabalarını sürdüren tek özel kuruluş da Timur Selçuk'un dershanesidir.

Ancak bunun ötesinde, bir de Türkiye'nin genel şartları var tabii ki... Halkın kulağının tek sesli müziğe yatkın oluşu, bir diğeri de cazın tamamen yanlış bilinmesi: Dans ve oyun havaları çalan düğün orkestralarına halımız, 'caz' adını yakıştırıyor.

● Pekiyi ama son yıllarda bildiğimiz kadarıyla caza karşı Türkiye'de gelişen bir ilgi sözkonusu. Dünya çapında da böyle bir gelişme mi var?

■ Hayır. Yeni bir gelişme değil bu; biz, ülke olarak bazı olayların yeni yeni içine giriyoruz. Avrupa'da, eski ve oldukça saygın bir yeri vardır caz müziğinin. Cazın anavatanı olan Amerika'daki müzisyenler için bile, Avrupa'daki bu yaygınlık bir şikâyet konusudur. Bu nedenle, Amerika'da yetişmiş olan pek çok caz ustası Avrupa'nın çok sık konuştu olurlar. Örneğin, Duke Ellington ve Berry Goodman, en çok ilgi gördükleri konserlerini, Sovyetler Birliği'nde vermişlerdir. Yine Sovyetler Birliği'nde, caz öylesine yaygın ve güçlü ki bir "Caz Federasyonu" oluşturulmuştur. Öte yandan Çekoslovakya ve

Polonya, Avusturya, İsveç gibi ülkelerde Yugoslavya'da, hatta Bulgaristan'da, caz müziğinin yeri, azımsanmayacak kadar önemlidir. Amerika dışındaki bu gelişmeler, zaten yadırganacak bir durum değil. Cazın doğuşu da ABD'ye Afrika'dan gelen köleler ve Avrupalı göçmenlerin ortak müzik kültüründen kaynaklanmadı mı?

Gelelim Türkiye'ye... Bence, en önemli etken, yurtdışında öğrenim gören gençlerin çoğalması ve bu insanların oralarda beğenip benimsedikleri cazı, Türkiye'ye döndüklerinde de kendi çevrelerine yaymaları şeklinde bir gelişme oldu. Bu arada, gerek TV'nin etkisi, gerekse de ünlü cazcılarının müzik festivallerine gelişi, caza karşı ilgiyi körükledi. Ama Türkiye'de, her iyi gelişmenin önünde engeller vardır. Cazın yayılmasındaki en büyük engel de, konser salonlarının bulunmaması... Geçen yıl, **Ray Charles**'ın Efes harabelerindeki konserini, 23 bin kişinin izlediğini, dışarda kalan 30 bine yakın kişinin de polis tarafından güçlkle dağıtıldığını anımsarsak caz olayındaki tıkanıklığın bir başka cephesi ortaya çıkar.

● *Tüm bu olumsuzluklara rağmen, Türk cazcılarının yurtdışına ulaşan başarıları söz konusu değil mi?*

■ Bu konuda iki tür örnek verebiliriz: Türkiye'de kendini yetiştirdikten sonra Avrupa'da çalışma olanağı bulmuş **İsmet Sıral**, **Muvaffak Talay**, **İlter Yetişen**, **Şansın Ölmeztürk**, **Erdem Bilgen**, **Süheyl Denizci**, **Selçuk Sun** gibi isimler yanında, yurtdışında yetişip ünlü olan genç müzisyenlerimiz de var. Las Vegas'ta, 10 kişilik bir orkestranın 14 yıldır yönetim ve düzenlemelerini yapan **Melih Gürel**, Amerika'nın en ünlü cazcılarıyla iki albüm hazırlayan **Aydın Esen**, İsviçre'de bir caz okulunda öğretim üyesi olan **Atilla Şereftuğ**, 1985 Roskilde Festivali'nde Danimarka'nın en iyi bestecisi seçilen **Atilla Engin**, caz eğitimi gördüğü halde, ABD'nin en ünlü pop yıldızlarından biri olma yolunda ilerleyen **Tolga Ktaş**, ilk akla gelen isimler. Tüm bu isimlerin yanı sıra, şu anda Amerika'daki caz okullarında, tam 10 Türk genci eğitim görüyor.

● *Bildiğimiz kadarıyla, 1984 yılında sizin uzun bir ABD geziniz oldu. Konu cazdı herhalde...*

■ Kuşkusuz. ABD'nin uyguladığı uluslararası misafir programına, o yıla kadar yalnızca bilimadamları ve gazeteciler davet edilirdi. Bu program çerçevesinde, Türkiye'den davet edilen ilk müzisyen benim. Amerika'nın 11 kentini gezdim. Caz okullarını, stüdyoları ve radyo istasyonlarını ziyaret ettim. Eğer orada çok iyi müzisyen değilsen, aç kalırsın. Şu anda ABD'de resmi olarak kayıtlı 16 milyon müzisyen var. Bunların çoğu cazdan gelme, para kazanmak için, ya pop müziğini seçiyorlar ya da devamlı turnelere çıkıyorlar.

● *Sohbetimizi noktalarırken, bütün bu konuştuğumuzun ışığında, cazın yurdumuzda karşılaştığı tüm olumsuzluklara rağmen, Türkiye'deki gelişimden umutlusunuz herhalde...*

■ Dinleyici kültürü arttıkça, caz müziği yapanların da daha iyi ve doğru şeyler üretmesi kaçınılmaz olacaktır. Bu konuda TRT'nin görevi de azımsanmayacak çaptadır. İlk kez "**Orhan Sezener Hava Kuvvetleri Caz Orkestrası**" ile radyoya giren caz müziği, bugün **Süheyl Denizci** yönetimindeki "**TRT Hafif Müzik ve Caz Orkestrası**", özellikle TV'nin 2. kanalındaki caz müziği yayınları ve radyodaki günlük caz programlarıyla genişlemiştir... Ayrıca, artık enstrüman edinme zorluğu diye bir sorun da kalmadı. Ancak her sanatçının en büyük sorunu olan 'ekonomik güvence' ise tüm olumlu gelişmelere rağmen, cazcılarının da tepesinde bir Demokles kılıcı gibi... □

